

delsskibe, der falder ind under en række kategorier. Disse kategorier er olietankskibe, der er lastede, kemikalietankskibe, der er lastede med farlige flydende kemikalier, som er omfattet af IMO's kemikaliekode, gastankskibe samt skibe, der medfører radioaktive laster. Imidlertid er lodspligten ikke gældende for skibe, som ifølge international aftale eller folkeretlige regler har ret til sejlads i danske farvande uden at tage lods om bord.

Denne bestemmelse relaterer til, at Danmark i 1857 tiltrådte den såkaldte Traktat ang. Afløsningen af Sund- og Belttolden. Baggrunden for tiltrædelsen af traktaten er Øresundstolden, som Danmark havde opkrævet i alt fald siden 1429 ved gennemsejling af Øresund. Efter Englandskrigene i begyndelsen af det 19. århundrede blev dette en større og større hæmsko for den internationale handel i forhold til de reelle indtægter, som Danmark modtog i kraft af tolden. Øresundstraktaten af 14. marts 1857 satte det endelige punktum for opkrævning af Øresundstolden.

De medunderskrivende lande, der bl.a. omfattede Rusland, Tyrkiet og USA, forpligtede sig i forbindelse med underskrivelsen af traktaten til at udrede 30 millioner rigsdaler til den danske stat mod at få fri gennemsejlingsret. Imidlertid indkom ca. 1/3 af beløbet ikke. Foruden at forpligte sig til ingen sinde at indføre nye skibsfarts- eller toldafgifter forpligtede Danmark sig i 1857 tillige til »Alt uden noget som helst Paalæg til Byrde for den Fremmede Skibsfart; for Fremtiden, som hidtil, at lade føre Tilsyn med Lodstjenesten, hvis Afbenyttelse i Kattegattet, Sundet og Belterne til enhver Tid er overladt til Capitainernes og Skibsførernes eget Godtbefindende. Det forstaaer sig, at Lodspenge ne skulle være moderate, at een og samme Taxt skal gælde for danske og fremmede Skibe, og at bemeldte Afgift overhovedet kun vil kunne affordres de Skibe, der frivillig have betjent sig af Lodser«. Traktat ang. Afløsningen af Sund- og Belttolden er optrykt som bilag 1 til dette beslutningsforslag.

Det har fra tid til anden været drøftet, om ikke Danmark som en helt naturlig sag kan opsiges traktaten fra 1857. Enhver kan se, at det ville være ganske urimeligt, hvis Danmark i flere hundrede år – måske for altid – havde forpligtet sig til at afstå fra at kræve lods om bord på de skibe, der gennemsejler vore sårbare farvande med farlige laster. De juridiske synspunkter spænder formentlig fra, at traktaten slet ikke kan opsiges, fordi den ikke indeholder en opsigelsesklausul, til, at den vil kunne opsiges med et rimeligt varsel.

Dansk Folkeparti vil forlange de juridiske aspekter nærmere belyst under udvalgsarbejdet, men ønsker allerede nu at gøre opmærksom på, at der ikke i folke-

retten er noget krav om, at en traktat skal gælde til evig tid uden at kunne opsiges, dersom den ikke indeholder en udtrykkelig opsigelsesklausul. Det er i den forbindelse vigtigt at fremhæve den almindelige folkeretlige grundsætning »clausula rebus sic stantibus« (Ross, Alf et al.: Lærebog i Folkeret, København 1984, s. 129 ff.) Den går ud på, at enhver aftale anses for indgået med det forbehold, at omstændighederne ikke forandrer sig væsentligt, sådan at traktatens opfyldelse bliver til alvorlig skade for parterne.

Det er hævet over enhver tvivl, at det er til ensidig ugunst for Danmark, at vi i 1857 har frasagt os retten til at kræve lodspligt i danske territorialfarvande. Forudsætningerne for indgåelse af denne del af aftalen er nemlig væsentligt ændret. Skibstrafikken omfattede i midten af 1800-tallet i stort omfang sejlførende træskibe. Så sent som i 1850 byggedes flådens sidste sejlførende orlogsskib, der først en del år senere blev udstyret med dampmaskine og jernpanser. Også den civile skibstrafik har på den tid bestået af mindre skibe, mange træskibe, heraf en del sejlførende. Hertil kommer, at der i 1850'erne kun i begrænset omfang foregik transport med kemikalier og slet ikke med olie eller med radioaktivt materiale.

Folkeretten frembyder mange eksempler på, at en stat har sagt sig løs fra en aftale under påberåbelse af ændrede omstændigheder. Hvis de ændrede omstændigheder alvorligt vil true statens eksistens eller velfærd, vil en traktat kunne tilsidesættes ud fra almindelige nødretsgrundsætninger. Da danske farvande er under en kontinuerlig og stærk trussel fra skibe, der ikke lever op til nutidige og nødvendige sikkerhedskrav, og som besejler vore farvande uden kyndig ekspertise i form af lods, må den danske stats velfærd siges i høj grad at være truet, jf. nedenfor.

Alf Ross, Lærebog i Folkeret, 1984, anfører, at klausulens anerkendelse ikke kan nægtes, idet »trangen hertil hænger sammen med at traktatmæssige forpligtelser ofte pånødes og gælder for evig tid uden nogen adgang til lovlig revision. Under sådanne forhold ville et ubetinget princip om traktaters hellighed overspænde sin bæreevne og ikke kunne forhindre at en stat ensidigt befrier sig for urimeligt snærende bånd i henhold til forældede traktater.« Ross nævner muligheden for frigørelse gennem misligholdelse. Det hører med i det samlede billede, at parterne, hvormed Danmark indgik Traktaten ang. Afløsningen af Sund- og Belttolden, ikke har overholdt deres del af forpligtelsen om at svare 30 millioner rigsdaler til den danske statskasse, hvorved traktaten formentlig er misligholdt af disse parter.